
Proslov děkana FSV Jana Ámose Víška k ukončení akademického roku

---

Proslov děkana FSV Jana Ámose Víška k ukončení akademického roku

„Naše fakulta vznikla až po sametové revoluci a tedy ve srovnání s Alma Mater je jako to batole, které by se bez své maminky neobešlo. Nicméně, má možná dvě zvláštnosti, které jiné fakulty nemají,“ představil FSV UK na Zahradní slavnosti její děkan Jan Ámos Víšek.

Vážené dámy a pánové,

to, že se mi dostalo možnosti oslovit vás v této slavnostní chvíli, je samozřejmě poctou a svádí to k dlouhému projevu. Uvědomuji si však, že jste sem dnes přišli strávit příjemný podvečer a tomu je třeba přizpůsobit i to, co budu říkat, tj. říci něco, co nebude únavné, nicméně zajímavé.

Dovolte mi, abych vám řekl opravdu jen několik slov, či spíše jednu či dvě zajímavosti o naší fakultě. Naše fakulta vznikla až po sametové revoluci a tedy ve srovnání s Alma Mater je jako to batole, které by se bez své maminky neobešlo. Nicméně, má možná dvě zvláštnosti, které jiné fakulty nemají. Jednou je patrně priorita v počtu studentů a kantorů vyjíždějících na zahraniční univerzity a přijíždějících ze zahraničních univerzit na naši fakultu. Tuto prioritu se domnívám máme nejen v rámci univerzity, ale patrně v celé České republice. Druhá zvláštnost je k vidění, či spíše k slyšení na našich promociích a navazuje na tradici, která se ustálila nedlouho po založení univerzity.

Tak nejprve k té prioritě. Na magisterském stupni, obvykle v prvním roce studia, prakticky všichni naši studenti vyjedou alespoň na semestr na některou univerzitu, zejména v rámci projektu ERASMUS a řada z nich si během pobytu v zahraničí zajistí z různých nadací, fondů či jiných zdrojů finanční prostředky tak, aby si mohli pobyt na zahraniční univerzitě prodloužit. Někteří dokonce dokončí celé magisterské studium někde v cizině. Jsou i tací, kteří se přijdou pochlubit PhD diplomem např. z Chicagské university.

Počet studentů přijíždějících na fakultu je rovněž vysoký, často přesahuje počet našich studentů, kteří odjeli studovat do zahraničí. Zejména v prvním ročníku magisterského studia se pak stává, že v posluchárnách sedí více cizích studentů než našich vlastních. To činí naši fakultu a potažmo univerzitu opravdu mezinárodní školou. To je nepochybně dobře, naši studenti si totiž nepřivážejí ze svých zahraničních pobytů jen to, co jim dají tamní univerzity, tj. vědomosti a dovednosti, ale daleko více. Ekonomové tomu říkají spillovers, cosi co je nad to, co se explicitně deklaruje jako zisk. Přivážejí si totiž poučený pohled na svět, pohled člověka, pro kterého je samozřejmostí, že stát je tu pro něho a ne naopak, že však má současně i nezastupitelnou povinnost nést zodpovědnost za tento stát a starat se o něj jako občan. Proto také spolek absolventů jednoho našeho institutu má jako heslo otázku „**Jste ochotni převzít zodpovědnost?**“.

Podobně studenti sedící v našich posluchárnách se svými zahraničními kolegy, se od nich neučí jen jazyk, ale také občanské postoje či pracovní zvyklosti, např. že je pod uroveň univerzitního studenta opisovat či jinak podvádět. Jsou to tedy právě ti to mladí lidé, kteří sice pomalu ale jistě začínají formovat opravdu novou svobodnou občanskou společnost. Druhou zvláštností, kterou už poznali ti z vás, kteří jste byli někdy přítomni na naší promoci, je to, že moji předchůdci obnovili na fakultě univerzitní tradici, která říká, že v den promoce osloví děkan studenty ně projevem, ale poslední přednáškou. Pravda, po založení Karlovy univerzity probíhaly promoce celý den a bylo dost času na opravdovou přednášku i na pořádnou hostinu. Dnes je méně času a tak bývá na promoci obvyklé nějaké zamyšlení nad tématem, které je zajímavé pro právě promující skupinu studentů. Přirozeně, bývá to časově náročné připravit na dva dny promoci obvykle 10 až 12 takových různých zamyšlení.

Takže, dovolte mi nyní, abych vám ukázal, jak tato tradice vypadá. Připravil jsem si pro vás kratičké zamyšlení. Vzhledem k tomu, že působím na fakultě společenských věd, jistě čekáte zamyšlení nad obecně společenským tématem. Protože však jedno české přísloví říká: „**Ševče drž se svého kopyta**“ a já jsem matematik a učím statistiku a ekonometrii, nebude to tak docela společenské téma.

Ve Vlasteneckém sále v Karolinu mezi nejslavnějšími muži univerzity je i busta Bernarda Bolzana. Syn italského obchodníka a pražské Němky, sám se považuje za Čecha, vystudoval filozofii, matematiku a teologii a po vysvěcení vyhrává konkurz hned na dvě katedry, matematiky a náboženské vědy. Rozhoduje se pro tu druhou a věnuje se náboženské, morální a etické výchově studentů a to nejen v přednáškách, ale také při bohoslužbách. Jeho bibliografie je pozoruhodně rozsáhlá a ač je zaměřena zejména teologicky a filozoficky, přesto se stává patrně nejvýznamnějším českým matematikem. Jeho dílo ovlivňuje takové velikány matematiky jakým byl Karl Weierstrass a Georg Cantor, a patrně také Davida Hilberta a Richarda Dedekinda. A nad jedním jeho výsledkem se chci s vámi zamyslet.

Bernard Bolzano byl totiž patrně prvním, kdo opravdu zevrubně popsal pojem nekonečna. Všichni máme alespoň naivní představu o tom, co je to nekonečno. Prostě počítáme **jedna, dvě, tři, čtyři** ....., atd. A na konci této řady je nekonečno.

Matematici množinu, která má takovýto počet prvků, nazývají spočetnou a chtějí tím naznačit, že se její prvky dají jednoduše spočítat. Většina z vás však nejspíše neví, že toto je to nejmenší nekonečno a že existuje nekonečné množství daleko větších nekonečnů. Bernard Bolzano přišel na geniální myšleku, jak to velice jednoduše ukázat. Prosim matematiky, aby mne nebrali za slovo, neboť rigorózní důkaz je o maličko jiný než to, co budu povídat.

Představte si, že byste měli vytvořit vlajky všech myslitelných kombinací barev, které jsou na naší státní vlajce, tedy barvy bílé, červené a modré. Předpokládejme, že by šlo jen o barvy, ponechme stranou geometrii či chcete-li umístění barev na vlajkách. Nejprve byste udělali ty jenobarevné, bílou, červenou a modrou. Ty jsou tedy tři. Pak ty dvojbarevné, bílo-červenou, bílo-modrou a červeno-modrou. Ty jsou také tři. Konečně pak by byla vytvořena červeno-modro-bílá a akademicky připustíme i bezbarvou vlajku. Tedy ještě dvě. Dohromady máme osm vlajek. To je číslo, které dostaneme jako 2 krát 2 krát 2, jinými slovy dvojka umocněná na počet barev. Povšimněte si, že 8, tj. počet kombinací je větší než 3 původní barvy. Podobně, pokud bychom měli k dispozici 4 barvy, vytvořili bychom 16 kombinací, při 5 barvách 32 kombinací, pro 6 barev už 64 kombinací. Pokud bychom měli nekonečný počet barev – ve smyslu, který jsem připoměl výše, tj. ve smyslu **jedna, dvě, tři, čtyři** ....., atd. - a vytvořili všechny možné kombinace barev, bude počet kombinací – jak plyne z právě provedené úvahy – mnohem vyšší než toto první nekonečno, dostali bychom nekonečno označované jako kontinuum.

Teď si můžeme představit, že máme k dispozici toto kontinuum barev a zopakovat celou právě provedenou úvahu. Dostaneme jakési třetí nekonečno, které bude opět větší než to druhé a patrně už tušíte, že tento postup lze neomezeně krát (ve smyslu onoho prvního nekonečna) opakovat. Dostaneme jakési první supernekonečno a jsme zase na začátku.

Můžeme celý postup znova opakovat a tak stále dále a dále.

Výsledek této úvahy nemá být údiv nad tím, co všechno umí matematika, ale spíše údiv nad tím, jaký rozum jsme to dostali do vínku, který umí zkonstruovat objekty, které nemají žádnou jednoduchou reflexi v reálném světě, ke kterým nevede nijaká inspirace odvozená z materiálního světa.

Na závěr mi dovolu, abych vám či vlastně nám všem, popřál. Zasloužený odpočinek po uzavření školního roku, příjemnou dovolenou, dohonění alespoň některých restů ve vědecké práci, kterou jsme nestihli díky výuce či administrativní činnosti a zejména mnoho pěkných chvil s těmi, které jsme v době semestru trochu zanedbávali.